



VÉLEMÉNY A „MÁSODIK NEMZETI ÉGHAJLATVÁLTOZÁSI STRATÉGIA” CÍMŰ SZAKMAI VITAANYAGRÓL

2013. november. 15.

Az Energiaklub véleményét a stratégia egyes részeiről külön-külön, az alábbiakban közöljük:

HAZAI DEKARBONIZÁCIÓS ÚTITERV (HDÚ)

Alapos, igényesen szerkesztett munka. Részletesen ismerteti a külső körülményeket, kitér a párhuzamos hazai stratégiai dokumentumok kapcsolódási pontjaira, kimerítően elemezve veszi végig az összes érintett szektort. Erénye, hogy szakítani kíván a mainstream narratívával, miszerint a kibocsátáscsökkentés gazdasági visszaesést okoz, és a dekarbonizációt lehetőségként (zöldgazdaság-fejlesztési eszközként) fogja fel. Üdvözlendő, hogy a megújuló energiaforrások arányának növelése érdekében a Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terv felülvizsgálatát, és a szükséges eszközök biztosítását fontos irányként jelöli meg. Örömteli, hogy az épületszektor, illetve a – horizontális jelentőségű – energiahatékonyságot súlyuknak megfelelően kezeli. Fontos, hogy felhívja a figyelmet a társadalmi párbeszéd és a civilek szerepének fontosságára, illetve, ugyancsak fontos témafelvetés, hogy az épületek energiafogyasztásánál meghatározó tényezőként említi a magyarországi demográfiai folyamatokat (azaz a várható népességfogyást). Támogatandó, hogy a szakágazati stratégiákban az éghajlatváltozást, mint peremfeltételt teljes körűen integrálni kívánja.

Ezzel együtt, Magyarország – a stratégiában is ismertetett – éghajlati sérülékenységének, és a dokumentum jobbára pozitív megközelítésének tükrében furcsán hat a *III.3. A dekarbonizációval kapcsolatos küldetés és célok meghatározása* fejezet alapvetése, amely külső (Uniós) kényszerítő tényezőként jeleníti meg a dekarbonizációt, és hozzáteszi, hogy „**Azonban dekarbonizációs intézkedéseket csak úgy vállalhatunk, ha nem fér kétség azok magyarországi közérdekűségéhez. Széleskörű nemzetközi kibocsátás-csökkentési összefogás híján dekarbonizációs erőfeszítéseink jelentéktelenek és hiábavalóak [...]**”

A szektorok részletezésénél a villamosenergia-szektor aránytalanul jelenik meg: míg erre a területre kb. 4 oldal jutott, a többire egyenként mindössze 1-1,5 oldal. A villamosenergia-szektorral foglalkozó fejezet több feloldatlan ellentmondással terhelt. A „minden technológia fontos” elv ellenére kiemeli a paksi bővítést, ellenben nem számol a bővítés megvalósulása esetén annak a többi technológiára való hatásával (ahogy ezt nem teszi meg a többi technológia esetében sem). A fenti elvvel ellenkezik ugyancsak, hogy a zéró kibocsátású – tehát elvben kívánatos – technológiák együttes elterjedése gazdaságilag nem reális a számítások szerint (mivel az igényeket meghaladó termelést eredményezne), azonban nem ismerteti, hogy milyen forgatókönyv lenne reális, és az milyen kibocsátás-csökkentést eredményezne.

Az anyag jellemzően nem törekszik prioritizálásra, ami a véges pénzügyi forrásokkal rendelkező Magyarország esetében megfontolandó lenne. E tekintetben is fontos, hogy az anyag nem vállalkozik minden tekintetben az állami szerepvállalás szükségességének meghatározására, csak egyes pontoknál jelennek meg ennek egyes elemei, azonban ez a szempont így nem válik rendszerszerűvé.

Az atomenergia dekarbonizációs jelentőségét illetően nem egyértelmű, mit hogyan számol el. A 73. oldalon bemutatott 14. táblázat esetében nem derül ki, hogy mihez viszonyít. A táblázat szerint 2030-ban nagyobb az atomenergia dekarbonizációs potenciálja, mint 2050-ben, ami különös annak fényében, hogy 2050-ben a 2030-ig megépíteni tervezett két új paksi blokk üzemelne – így nem világos, hogy ugyanaz a két blokk miért rendelkezik kisebb potenciállal 20 évvel később, (vagy többel 20 évvel korábban).

A villamos energia terén a dokumentum az energiasztratégia forgatókönyveit veszi át; feltehetően ennek köszönhető, hogy a villamosenergia-termelésben nem beszél a földgáz szerepéről, holott a jelenlegi nemzetközi piaci folyamatok, az energiahordozó önmagában meglévő, illetve részleges dekarbonizációs jelentősége – értve ezalatt, hogy a szénnél kedvezőbb kibocsátással jár a használata – értelmében nem lehet megkerülni.

Ugyancsak furcsán hat, hogy egy dekarbonizációs stratégia célként tünteti fel a szénalapú villamosenergia-termelés arányának fenntartását, valamint hiányossággént értékelendő, hogy nem derül ki, a szén alatt a „karbon” kifejezést kell-e értenünk ez esetben (ami így magába foglalná a földgázt is), vagy pusztán kőszént.

Az anyag homályosan fogalmaz a villamosenergia-termelésben alkalmazható technológiák terén: kérdéses marad, hogy a villamosenergia-hálózat szabályozhatósága, terhelhetősége melyikkel (melyekkel) összefüggésben jelenhet meg korlátozó tényezőként, illetve melyikkel kapcsolatban hogyan lehet értelmezni a „versenyképességet nem veszélyeztető rövid távú intézkedések” kitélt.

Ezen bizonytalanságok fényében is érdekes az az ellentmondás, hogy a 74. oldalon a rövid távú intézkedések keretében az atomenergia hosszú távú fenntartásáról beszél. Ez önmagában is különös, a továbbiakban pedig – némileg propagandaízűen megfogalmazva – az atomerőmű bővítéséhez szükséges konkrét lépésekre is felszólít. Ez egyfelől ellentétes azzal, hogy korábban a bővítésről csak mint lehetőségről beszélt a dokumentum, másfelől az ajánlást jobbra értelmezhető tartalom nélkül teszi („új blokk(ok) létesítéséhez szükséges intézkedések gyors és hatékony megtétele”; a beruházás biztonságának fenntartása”).

Remélhetőleg a hiányosságok és ellentmondások az anyag végső verziójában, illetve az Éghajlatváltozási Cselekvési Tervben kifejtésre, feloldásra kerülnek.

NEMZETI ALKALMAZKODÁSI STRATÉGIA

A NÉS ezen fejezete hangsúlyossá vált a korábbi stratégiához képest, üdvözlendő, hogy az Éghajlatváltozási Stratégia részletesen foglalkozik ezzel a problémával.

A fejezet az éghajlatváltozás által érintett, így az alkalmazkodás során sem figyelmen kívül hagyható területeket módszeresen sorra veszi, jellemzi, az ismereteket összegzi. Külön tárgyalja a természeti erőforrásokat – víz, talaj, erdő, biodiverzitás – érintő hatásokat és a társadalmi-gazdasági következményekkel érintett szakterületeket – emberi egészség, mezőgazdaság, épített környezet, közlekedés, hulladékgazdálkodás, energetikai infrastruktúra, turizmus, katasztrófavédelem –, valamint területi sérülékenységi értékelést végez. A stratégiának eddig tartó része részletes, különböző szempontokat figyelembe vevő, az ökológia-társadalom-gazdaság rendszerét szem előtt tartó dokumentum.

A stratégia második, a cselekvési irányokat megjelölő része azonban sokhelyütt a kellő általánosság szintjén marad, konkrétumokkal, követendő gyakorlatokkal ritkán találkozunk. Több helyen cselekvési irányként határozza meg a további vizsgálatot, felmérést, elemzést, illetve felülvizsgálatot.

Tekintve, hogy az alkalmazkodás, mint terület igen szerteágazó, követhetőbbé tette volna az anyagot, ha az egyes cselekvési irányokat a küldetésből, illetve a specifikus célokból levezetve tárgyalja; ebben a formájában a stratégia inkább csak egy lista a követendő irányokról, ami bár részletes, nem egymásból levezetett folyamatokat jelöl. Az anyag a lista elemei között nem állít fel prioritási sorrendet, nem súlyozza az egyes irányok jelentőségét, hatásait. Így nem derül ki, hogy például abban az esetben, ha csak korlátozott források állnak rendelkezésre, mely intézkedéseket kell(ene) először fogantatni. Ez pedig fontos lenne ahhoz, hogy majd a stratégiára épülő Cselekvési Tervben a konkrét intézkedéseket a lehető leghatékonyabb módon határozzák meg. Ebből fakadóan hangsúlyozzuk a Cselekvési Terv fontosságát, és abban a konkrét intézkedések, a prioritásuk és hatásuk, valamint a határidő és felelősök megjelölését.

ÉGHAJLATI SZEMLELETFORMÁLÁS ÉS PARTNERSÉG

Ennek a résznek is hátránya, hogy az időintervallumok nincsenek definiálva (mit ért az anyag a hosszú, közép és rövid távú cselekvési irányok alatt), illetve, hogy a rövid és a középtávú irányok nem feltétlenül következnek egymásból – ezeket a hosszú távú célokból lenne érdemes levezetni. Így nehezen érthető, hogy hogyan épülnek egymásra, illetve hogyan támogatják a rövid távú cselekvési irányok a közép és hosszú távúakat.

Az államigazgatásról szóló fejezetben (V. 2. 2.) részben javasolt a döntéshozatali mechanizmusokra koncentrálni, azok megteremtését lenne szükséges kiemelni, méghozzá rövid távon. Továbbá, a köztisztviselők képzése bár középtávú irányként szerepel, ezt rövid távúvá lenne érdemes előre hozni, hiszen pl. az intenzív, ágazatközi horizontális kommunikációt a kormányzati tervezést és döntéshozatalt nagyban elősegíti, ha a köztisztviselők minden ágazatban ismerik a témát

Partnerség a médiával (V.2.3. fejezet):
„Az írott és elektronikus sajtó újságírói számára lehetővé kell tenni a tudományos igényű és a közérthető, naprakész információkhoz való könnyű hozzájutást az éghajlatváltozással,

fenntarthatósági kérdésekkel, a lakosság számára is elérhető környezettudatos alternatívákkal kapcsolatban.” Itt nagyon fontos lenne a módszertanra való utalás, hogy milyen módszerekkel fogják biztosítani az információhoz való hozzájutást. Hosszú távú cselekvési irányként szerepel a következő: *„A központosított tömegmédiával szemben növelni kell a tájékozódásban a helyi információkra, a közvetlen környezettel való elevenebb kapcsolatra alapozott, személyesebb jellegű információközlési csatornák szerepét.”* Ezt célszerű lenne inkább rövid, esetleg középtávú iránynak megjelölni, hiszen a participatív eljárások alkalmazásával párhuzamosan érdemes – ezt az amúgy is alacsony költségigényű irányt – követni.

Szemléletformálás és gyakorlati cselekvésre nevelés az oktatásban (V.2.4. fejezet): A fenntarthatóság és éghajlatváltozás szavak használata esetlegesnek tűnik. Érdemes lenne definiálni, hogy milyen témaköröket érint az éghajlatváltozás, illetve a fenntarthatóság. A rövid- és középtávú cselekvési irányoknál nem érthető, hogy mi mire épül, és miért éppen – többek között – a nemzetközi tapasztalatcsere középtávú irány.

Komplex kampányok a klímatudatosságért (V.2.5. fejezet): Az egész fejezet súlyát csökkenti az olyan szavak és kifejezések használata, mint a „célszerű”, „szükséges”, „javasolt”, „lenne érdemes”. Egy stratégiában nyomatékosabb lenne ezek mellőzése, és a kijelentő mód használata.

További megjegyzéseink a fejezethez: *„A kommunikációs kampányokat megelőzően célszerű közvélemény-kutatást végezni az azonosított célcsoportok körében a klímatudatosságra, fenntarthatósággal kapcsolatos ismeretekre vonatkozóan. A közvélemény-kutatás pontosítja a célcsoportokról alkotott képet, amivel egy célzottabb, hatékonyabb kommunikációs tevékenységet alapoz meg, egyúttal bázisadatokat szolgáltat a kommunikáció hatékonyságának későbbi értékeléséhez.”*

Nem csak az ismeretekre vonatkozóan kell közvélemény-kutatást végezni, hanem az egyes célcsoportok cselekvési területeire, mert ez alapján tervezhető meg olyan kampány, ami valóban hasznos, alkalmazható tudással szolgál az egyes csoportoknak. Ez ugyan összecseng a második

ponttal, de jobb lenne egy pontban tárgyalni a közvélemény-kutatás területeit.

„Szükséges a technológiai, gazdasági, közösségszervezési válaszok azonosítása és kézzelfogható, megvalósítható, reális alkalmazkodási csomagok kidolgozása az eltérő adottságú társadalmi, gazdasági csoportok, intézmények számára. Az alkalmazkodási csomagok bemutatásával, illetve közvetlen, személyre szóló vagy közösségnek nyújtott tanácsadással kell segíteni a fenntarthatóság felé való átmenetet.”
Ha itt a tervezet egy tanácsadói hálózat kialakítása, akkor azt egyértelműen kell megfogalmazni, és a tanácsadás területeit kifejezni.

„Javasolt megtervezni a Klímabarát Magyarország Évtized kampányt, amelyben kétévenként változó prioritások (energia, hulladék, közlekedés, vízgazdálkodás, környezettudatos fogyasztás) mentén a különböző témákra lenne érdemes fókuszálni, és célként kitűzni, hogy az évtized végére minden témában jelentős eredményeket érjen el az ország. Az adott időszakban a központi fejlesztéseket, kommunikációs forrásokat az adott területre kell fókuszálni, összehangolni.”
A témáknak folyamatosan futnia kell, nem kétéves periódusokban. A témák összefüggenek, a célcsoportok igényei szerint kell ezeket kombinálni. Így növelhető a témákon belüli komplexitás, és a különböző célcsoportok elérésének lehetősége is. Ez a verzió megjelenik, mint középtávú cselekvési irány, de már rövidtávon is így érdemes kezdeni a kampányok fejlesztését.

„A ténylegesen bekövetkező klíma módosulások figyelembevételével az éghajlatváltozás, mint peremfeltétel teljes körű integrálása a társadalmi kapcsolati szakpolitikákba, a Klímabarát Magyarország Évtized kampány megújítása révén.”
A szövegből nem derül ki, hogy mit jelent pontosan a társadalmi kapcsolati szakpolitika, és hogy milyen terület fejlesztését tűzték ki célul.

Mintaprojektek (V.2.6.): *„A ténylegesen bekövetkező klímamódosulások figyelembevételével az éghajlatváltozás, mint peremfeltétel teljes körű integrálása a mintaprojektekbe.”*
Nem a mintaprojektekbe kell integrálni az éghajlatváltozás peremfeltételeit, hanem hosszú távú cél lehet megjelölni, hogy a mintaprojektek

hatására az egyes ágazatokba (mező-, erdőgazdálkodás, település- és területfejlesztés, építészet, hulladékgazdálkodás stb.) integrálódik a fenntarthatósági szemlélet. Itt hosszú távú célként ezeket a területeket kell megnevezni.

Hálózatépítés kormányzati, gazdasági, civil, tudományos és egyházi szereplők bevonásával (V.2.7. fejezet): Az önkormányzatokat is be kell vonni a felsorolásba.